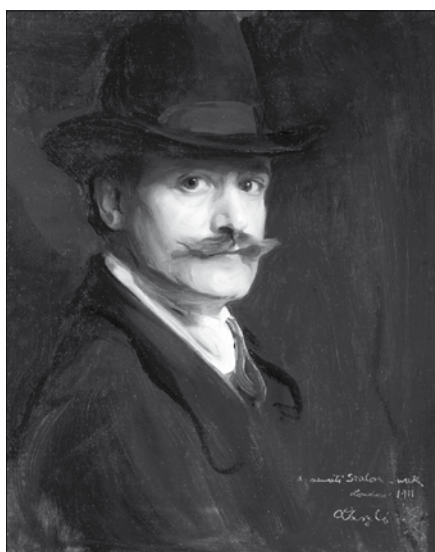


# „A nagyvilág művésze vagyok...”

Ezt állította magáról *László Fülöp* (1869-1937), hiszen *Erzsébet* brit anyakirálynótól *XIII. Leó* római pápáig, *Hohenlohe* német kancellártól *Ferdinánd* bolgár fejedelemig, *Ferenc József* osztrák császártól és magyar királytól *Görgei Artúr* tábornokon át *Horthy Miklós* kormányzóig sok rangos személyiség portréját megfestette. Az európai főnemesség megannyi kimagasló képviselőjéről és korabeli híres művészekről készített képet. Rengeteget utazott, huszonnyolc országban megfordult, Amerikától Marokkóig, Spanyolországtól Palesztináig. Tanulmányújtjai eredményeként 1931-ben a párizsi Hotel Charpentierben a lehető legváltozatosabb nemzetiségű modellekről készült festményeiből mutattak be széles válogatást. Születésének másfél százados évfordulóján a Magyar Nemzeti Galéria (MNG) a művész életművét gondozó londoni De Laszlo Archive Trust alapítvánnyal karöltve rendezett kamaratárlatot. Ezen most magángyűjtemények rejtékéből előkerült, eddig sosem vagy csak ritkán látott arcképeiből is látható néhány. Személyes dokumentumait, maga tervezte nemesi oklevelét, rangos hazai és külföldi kitüntetéseit és általa készített amatőrfilmeket is megtekinthetik a látogatók.

*Laub* Adolf pesti szabómester és *Goldreich* Johanna gyermeke a Fülöp keresztnevet kapta, családnevét 1891-ben magyarosította *Lászlóra*, majd amikor bárói rangot kapott, itthon a „lombosi *László Fülöp*”, külföldön pedig a „*Philip Alexius de László de Lombos*” művésznevet használta. Apja nem támogatta művészi törekvéseit, ezért ifjúkora küzdelmes volt. Első mestereként *Lehmann* Mór pesti díszletfestő tanította, aki akkoriban a legjobbnak számított a szakmájában. Építészeti plasztikával,

majolika- és porcelánfestéssel, művészi fotográfiával egyaránt foglalkozott. 1884-től a *Vidéky* János vezette iparrajziskola növendéke lett, majd 1886-tól a Rajztanárképezdőben előbb *Keleti* (Klettle) Gusztáv, majd *Lotz* Károly tanítványa. Münchenben a Bajor Királyi Akadémián *Liezen-Mayer* Károly osztályában képezte tovább magát. 1892-ben itt ismerte meg egy jelmezbálon későbbi nejét, *Lucy Madeleine Guinness*-t, egy ír bankár leányát, akit apja ellenkezése miatt csak 1900-ban vehetett feleségül, miután már európai hírnevet szerzett és jelentős vagyonra tett szert. Házasságukból hat gyermekük született. *Munkácsy* Mihály mellett – akit Párizsban is felkeresett a házaspár – a bajor festőfejedelem, *Franz von Lenbach* lett példaképe. Az ő eklektikus müncheni palotájának mintájára építtette fel a Városliget szélén, a mai *Zichy Géza* u. 10. alatti romantikus műteremvilláját. Az épület 1899-re készült el. Szinte a teljes berendezést külföldről hozatta: a bútorokat, kárpitokat Németországból, a márvány kandallókat Itáliából, de az 1896-os ezredévi ünnepekre rendelt *Zách Felicián* kompozícióhoz készült díszleteit is felhasználta az egyik helyiség díszítésére. Korai, hazai megrendeléseivel említést érdemel az a hat portréváltozat, amelyet 1901 első felében készített az akkor már nyolcvanhárom éves legendás hadvezérről, *Görgei Artúrról*. A legnagyobb és legkidolgozottabb az MNG tulajdonában lévő változat, amely az ülő alaknak nemcsak fizikai, hanem lelki tulajdonságait is összefoglalja. 1903-ban Bécsben, az olasz nagykövet, *Nigra gróf* fogadásán találkozott *Jan Kubelik* európai rangú cseh hegedűművésszel. Akkor festette róla rendhagyó fél-alakját. A játék hevében örökítette meg, amit a virtuóz nagyra értékelt, mert



**Önarckép (1911)**

Credit: Fehér Katalin – Budapest, Copyright de Laszlo Foundation/MNG

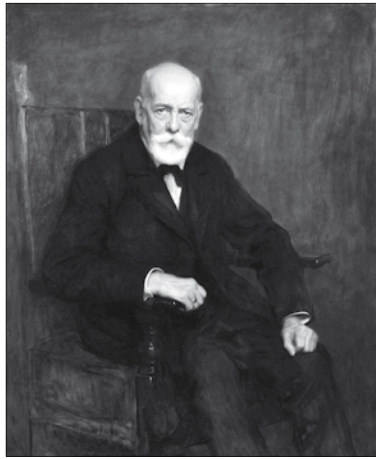


**A művész felesége/Lucy Madeleine Guinness (1918)** Magángyűjtemény, Credit: Colin Mills, Copyright de Laszlo Foundation



**Jan Kubelik (1903)**

Magángyűjtemény, Credit: Matthew Hollow, Copyright de Laszlo Foundation



Görgői Artúr tábornok  
(1901)

Credit: Fehér Katalin – Budapest,  
Copyright  
de Laszlo Foundation/MNG

sajátos kéztartását és hangszere helyzetét egyaránt remekül eltalálta. A szokványos ábrázolásoktól eltérően szinte nem is a festő-, hanem a zeneművész szemével láttatta a modellt. Ennek az a magyarázata, hogy felesége magasan képzett műkedvelő hegedűs volt. Gyakran játszott baráti körökben is, melyben sok szakmabeli megfordult, mint például *Joachim* József, a híres vonós, Brahms barátja, a berlini zeneakadémia alapító igazgatója, aki kétszer is – 1900-ban és 1903-ban – modellt ült László Fülöpnek.

1903-ban költöztek el Budapestről. 1907-ig Bécsben éltek, itt készült a Magyarország egyik leggazdagabb családjához tartozó *Wenckheim* Friderika Mária grófnőt és gyermekeit (Denise és Lajos) ábrázoló csoportkép, ami igazi ritkaság a festő rendkívül gazdag, de inkább egyszemélyes portrékra szorítkozó életművében. Maga a festmény sorsa is rendkívüli. A budapesti „mágnás negyedben” is neoreneszánsz palotával büszkélkedő grófi család Békés megyei, nyári rezidenciáját Ókígyósön még *Ybl* Miklós építette (1875-79). Innen tűnt el a két négyzetméteresnél is nagyobb olaj-vászon alkotás a második világháború során. Azóta lappangott valahol. A mostani bemutató előkészületei során bukkantak rá újra, így került a közeli Békéscsabára, a Munkácsy Mihály Múzeumba.

Lászlóék 1907-től végképp Londonban telepedtek le, de a művész szinte minden évben küldött képet a Múcsarnok tárlataira. 1907 áprilisában kilencvennyolc művből nyílt egyéni kiállítása a Nemzeti Szalonban, amelynek mindvégig tiszteletbeli tagja maradt. 1911-ben megkérték, hogy galériájuk számára fessen önarcképet, amely az év nyarán el is készült, jobb alsó sarkában az ecset nyelével a még nedves festékbe kapart „a nemzeti Szalon-nak / London 1911 / László” dedikálással. A maga nemében másfépp bravúros felesége első világháborús, a festett tükörben megkettőződő portréja 1918-ból. Az elegáns dáma elmélázva könyököl a kandalló párkányára, hosszú borostyánkő nyakláncával játszadozva, strucctollas kalappal, hófehér csipkés gallérral és mandzsettával, királykék bársony kabátban. A képet, naplójának korabeli feljegyzése szerint maga a modell is telitalálatnak tartotta. „Laci elkészült a portrémmal, ami gyönyörű – egészen bájos. Nem

gondoltam volna, hogy ilyen jól sikerül... Azt kértem tőle, hogy csak egyszerűen szignálja: »de László« és ő így is tett”.

A következő évben, átmeneti internálása alatt, szintén „a családban marad” jelszavával készült festménye, második fia háromnegyedes álló alakja „Stephen Philip de Laszlo spanyol ruhában” címmel. A gondos feleség néhány, a kép elkészítésének körülményeit rögzítő mondatot is naplójába írt: „Azt mesélte, hogy a páncélt, a sisakot és az összes kelléket, amelyben Velázquez megfestette Don Juant, elhozták neki, hogy abban festhesse le a fiút! P. (Fülöp) izgalommal újságolta, hogy azokat a kellékeket látja és tapinthatja, amelyeket egykor Velázquez!” Az ing, mellény, nadrág és kalap, amelyet Stephen viselt a kép festésekor, fennmaradt a művész hagyatékában...

Végül – a teljesség igénye nélkül – a hatásos záró akkord: *őfelsége, II. Erzsébet* magánygyűjteményéből kölcsönözték „A yorki hercegné, Lady Elizabeth Angela Marguerite Bowes Lyon, a későbbi Erzsébet anyakirályné” (1925) négyzetméteresnél kisebb mellképét. Sandra de *Laszlo*, a londoni alapítvány jelenlegi elnöke, a mostani tárlat társkurátora szóbeli közlése szerint – a modell 1997-es visszaemlékezése alapján – „László a műteremben tartott kék drapériát terítette a vállára, s úgy beszélt a festőről, mint aki »márványszerű vállakat« fest. A későbbi anyakirályné élvezte az együtt töltött időt, különösen mivel László gyorsan festett, és közben szóval tartotta a modelljét”.

Sosem készített előzetes vázlatot, egyenesen a vászonra dolgozott, spontán életszerűségének titka a vele született tehetség mellett az élénk diskurzusban rejtett. Felesége gyakran hegedűjátékával szórakoztatta férje vendégeit, ami szintén hozzájárult testtartásuk, arcjátékuk, tekintetük természetességéhez. László gondosan válogatta meg portréinak kereteit is, sőt, gyakran festett már előre ráamázott vászonra. Előszóval választott XIV. Lajos stílusú foglalatokat, ilyen eredetiben van a szóban forgó mű is. A grafikai kabinet kamaratárlatához tartozik az MNG XIX. századi, állandó kiállításán XIII. Leó pápa portréja (1900), amelyet a Szent Év alkalmából *Wlassics* Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter rendelt meg Mariano *Rampolla* bíboros, a Vatikán külügyminisztere által, akinek ülő alakját a festő szintén elkészítette. Lászlót elbűvölte az akkor már kilencvenéves szentatya egyénisége. Francia társalgásukból feljegyezte, hogy az első változat inkább Voltaire vonásaira emlékeztette a modellt, ezért kérte annak átfestését. László azonban egy másik ülésen vadonatúj arcképet rögtönzött inkább, ami annyira megnyerte a pápa tetszését, hogy selyem papi sapkát, vállgallért és kendőket ajándékozott neki (a kiállításon a mű mellett láthatók). A kép az az évi párizsi vilákiállításon aranyérmert nyert...

A jubiláris tárlat 2020. január 6-ig tart nyitva a Budavári Palota C épületének első emeletén.

Wagner István